

N:o 163.

Af Herr E. Clairfelt: Dels om förändrade grunder för reglering af häradshöfdingarnes löner, dels ock om förändring i förordningen angående stämpelpappersafgiften, äfvensom angående beviljande af särskildt dyrtidstillägg för år 1874 till de svagast aflönade häradshöfdingarne.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående reglering af häradshöfdingarnes löneförmåner, grundad på komiterades förslag och dervid fogade reservationer, innefattar ett medlande emellan de två olika systemen för domares aflöning, fast lön eller sportler. Sällan blir dock en organisation, som är baserad på två motsatta principer, fullt tillfredsställande; och Kongl. Maj:ts ofvannämnda nådiga proposition synes mig icke heller vara det.

Det komitébetänkaude, hvarpå den nådiga propositionen grundas, redogör för de skäl, som tala för och emot sportelsystemets bibehållande och kommer till det slutresultat, att fördelarne af detta system öfverväga dess olägenheter. Jag instämmer i denna mening och finner de anförda skälen, synnerligen dem som komitén hemtat från lagberedningen, fullständigt ådagalägga, att underdomares sättande på fast lön omöjligen kan utan allmänhetens lidande och en betydlig tillväxt i statsutgifterna för närvarande hos oss genomföras. Invänder man häremot, att sådant låtit sig göra i andra länder, speciellt Danmark och Norge, så svarar jag, att rättsinstitutionerna i dessa länder äro så olika våra, att man från jemförelsen med dem icke kan hemta stöd för antagligheten af ett nytt aflöningssätt. Jag behöfver blott fästa uppmärksamheten derpå, att i nämnda länder proceduren äfven vid underdomstolarne är *skriftlig*, hvarigenom den för våra underdomare särdeles tidsödande, onerösa och mer än andra göromål till om-

fånget vexlande protokollsskrifningen, hos dem är en ren obetydlighet; vidare att jurisdiktionerna äro vida mindre än hos oss och att jordstyckningen och hemmansklyfningen icke der på långt när tagit den utsträckning som i vårt land. Då nu för hvarje af domsagorna, åtminstone i Danmark, statsverket aflönar två lagfarna män, är det, med beräkning af samma arbetsprodukt utaf hvarje vid våra underdomstolar anställd jurist, lätt att inse, hvilken ofantlig apparat, som skulle erfordras för att upprätthålla rättsskipningen på landet. Ännu mer i ögonen fallande blir detta, om man till jämförelse tager våra stadsdomstolar, hvilkas ledamöter och tjänstemän i allmänhet hafva hufvudsakligen fast lön. Vi se då, att städer med icke flera än 6—10,000 innevånare anse sig för sin rättsskipning behöfva tre à fyra, eller om man ock frånräknar dem som äro bisittare i rätten, åtminstone två jurister.

För genomförande af en sådan reform i underdomarnes aflönings-sätt, att de sättas på fasta löner, fordras således efter min öfvertygelse i första rummet införande af skriftlig procedur vid underrätterna, men detta åter betingar en annan icke mindre vigtig reform — införandet af advokater.

Kongl. Maj:t har, i likhet med komiterade, trott sig kunna aflägsna olägenheterna af sportelsystemet med bibehållande af dess fördelar derigenom, att sportelsatserna i allmänhet blifvit nedsatta så lågt, att de beräk-nats motsvara endast domarens kostnader för embetets skötande, så att lön af statsmedel skulle anslås för hans eget arbete. Lätt är dock att inse, huru vanskliga sådana beräkningar måste vara i afseende på ett embete, hvars göromål äro så vexlande och så beroende af tillfälliga omständigheter, som förhållandet är med domarens. De grunder, hvarefter dessa beräkningar blifvit gjorda, synas mig ej heller tillfredsställande. Man har föreslagit expeditionslösen till 1 R:dr för första arket och 50 öre för hvarje af de öfriga. Betänker man nu, att denna lösen skall utgöra ersättning för protokollets uppsättning, dess utskrift och kollationering samt i många fall renovation deraf, och att blotta utskriften och renovationen nu för tiden medtager 50 öre, så finner man att återstående 50 öre skulle räcka ej endast till vivre och aflöning åt det eller de biträden, domaren behöfver använda för protokollets uppsättande, utan äfven för de mångfaldiga andra lönlösa bestyr, för hvilka biträde behöfves, äfvensom i de flesta fall till ersättning för domarens alla embetsesor samt hans och biträdens vivre på tingsstallena. Att det härtill är otillräckligt tror jag mig utan fara för misstag kunna påstå, likasom att, om förslaget antages, domaren antingen måste af det för hans enskilda räkning afsedda kontanta anslag använda en icke obetydlig del till sina kostnaders bestridande, eller ock, då detta anslag synes lemna honom föga tillgång dertill, sättas i nödvändighet att taga sina egna krafter så strängt i anspråk, att han snart förslösar dem

eller åtminstone förlorar den håg och det intresse för sitt viktiga kall, hvarförutan det sannemligen icke kan skötas såsom sig bör. Af de komitéen tillhandakomna uppgifter öfver inkomster och utgifter vid rikets domsagor inhemtas också, att icke mindre än 51 af rikets häradshöfdingar uppgifvit sina kostnader för embetets förvaltning till högre belopp, än hvartill Kongl. Maj:t beräknar dem; lägger man härtill att, i den mån alla lefnadsförnödenheter stiga, äfven det juridiska biträdets och renskrifvarens arbete fördyras, tror jag att man måste gifva mig rätt i det påståendet, att, om en reglering på de föreslagna grunderna åvägabringas, den tid icke skall vara aflärsen då Kongl. Maj:t, med begagnande af sitt prerogativ att ändra expeditionstaxan, skall nödgas genom lösens höjande tillmötesgå allt starkare rop på löneförbättring.

Icke fastare äro de grunder, hvarefter man beräknat häradshöfdingarne tillkommande s. k. tjänstgöringspenningarne, hvilka skulle dem tillfalla efter följande norm: 10 R:dr för hvarje tusen af innevånare-antalet, 10 R:dr för hvarje afgjort gröfre brottmål och 5 R:dr för hvarje annat afgjort civilt eller kriminelt mål, hvaruti de s. k. ansökningsärendena ej äro inberäknade. Granskar man nu huru detta skulle slå sig ut i verkligheten uti en domsaga med till exempel 40,000 människor, för hvilka tjänstgöringspenningarne skulle efter den första beräkningsgrunden utgöra 400 R:dr, och frågar hvad det är för göromål man på detta sätt vill ersätta, så finner man att domaren, äfven om han är i tillfälle att använda biträde till all uppsättning, likväl skall för den nu nämnda summan handlägga, justera och expediera 1,500—2,000 ansökningsärenden, uppsätta 200 gravationsbevis, föra konkurs- och förmynderskapsförteckningar, uppsätta vidlyftiga statistiska uppgifter, sköta all korrespondens samt dertill bära hela ansvaret, ej endast för hvarje sådan embetsåtgärd, utan ock för det hela, så att icke någon enda kugge i det vidlyftiga maskineriet går sönder, hvarigenom hela verket stannar. Antalet afgjorda mål är en lika litet tillförlitlig beräkningsgrund; ty i ena domsagan, der man har för sed att till häradsrätterna instämma enkla skuldfordringsmål i stället för att vända sig till Konungens Befallningshafvande, kan numerären af de afgjorda målen vara mycket hög utan att gifva fjerdedelen så mycket att göra som i en annan domsaga ett vida färre antal, men mera invecklade, egentliga rättstvister. För öfrigt är målens antal synnerligen fluktuerande. Hvem säger mig att i en domsaga, der rättegångarne under de sista tio åren i medeltal uppgått t. ex. till 100, icke detta antal under kommande tio år fördubblas?

Resultatet af de uppgjorda beräkningarne synes ock visa, att grunderna för desamma ej äro riktiga. Så äro uti en domsaga med 32,500 innevånare tjänstgöringspenningarne upptagna till 2,500 R:dr och bruttokomsten beräknad till 11,180 R:dr, medan uti en annan, som har 42,600

innevånare, dessa faktorer äro upptagne till respektive 800 R:dr och 9,225 R:dr. Uti två granndomsagor har den ena med 55,300 innevånare fått tjeustgöringspenningar till belopp af 3,000 R:dr, medan den andra, med en folkmängd af 59,000 menniskor, fått nöja sig med 2,600 R:dr.

Totalomdömet om förslaget i denna del kan jag icke bättre uttrycka än med komiterades egna ord, pag. 6, der det heter:

“För öfrigt kan med visshet antagas, att man fåfängt skall bemöda sig att för all framtid träffa rätta måttet af anslagsbeloppet för hvarje särskild domsaga, utan att alltför mycket äfventyra felaktiga kalkyler och följaktligen hafva att emotse det ena anspråket efter det andra om förhöjning i anslaget, med utsigt att nödgas godkänna dylika anspråk, utan att ega visshet derom, att icke desamma, ehuru för tillfället befogade, snart nog, sedan de blifvit erkända, kunna befinnas grundade på förhållanden, hvilka varit af öfvergående natur.“

Dessa ord synas mig i sanning fullt tillämpliga på det nu föreliggande förslaget, som i afseende på domsagornas klassifikation torde, äfven i andra än de af mig ofvan antydda punkter, gifva anledningar till befogade anmärkningar, om tillfälle lemnades dem, som med saken äro förtrogne, att deröfver yttra sig.

Det oformliga och inkonsequenta deruti, att enligt förslaget expeditionslösen skulle blifva olika för lands- och stadsdomstolarne, kan jag ej heller underlåta påpeka. Derigenom skulle inträffa, att den tillfälligtvis förordnade magistratsekreteraren skulle erhålla dubbelt större ersättning för sitt besvär än den, som äfven på grund af tillfälligt förordnande i egenkap af ordförande i häradsrätt finge handlägga precis samma göromål.

Beträffande den finansiela sidan af frågan, skulle enligt Kongl. Maj:ts proposition statsverkets inkomster och utgifter för regleringen något så när gå i hop; dock att statsverket finge vidkännas kostnaden för uppbörden af den ökade stämpelpappersafgiften, hvilken kostnad en reservant i komitén beräknat till 48,792 R:dr; men vid dessa beräkningar har man dock förbiset en väsendtlig omständighet, som otvifvelaktigt kommer att betydligt öka statsverkets utgifter. I och med detsamma de egentliga lönerna fixeras till ett visst belopp, ställas häradshöfdingarne i samma kategori som andra af staten aflönade embets- och tjenstemän i afseende på rätten att vid uppnädd högre ålder erhålla pension på allmänna indragningsstaten, och deras anspråk att komma i åtnjutande af denna rätt kan omöjligen, om det ock blifvit denna gång i den Kongl. propositionen förbigånget, i längden af statsmakterna tillbakavisas. Jag har hört annärkas, att just den föreslagna fördelningen af anslagsbeloppen i lön och tjeustgöringspenningar skulle hafva äfven det syftet, att bereda häradshöfdingarne pension, derigenom att de på gamla dagar skulle få behålla lönen och till vikarien

afstå tjenstgöringspenningarne och sportlerna. Men vid närmare eftertanke skall man finna, att detta icke låter sig göra. Då sportlerna i allmänhet äro afsedda att betäcka kostnaderna för embetets förvaltning, återstå för den vikarierande domarens egen räkning endast tjenstgöringspenningarne, beräknade efter den uppgjorda klassifikationen af domsagorna från och med 1,000 till och med 3,500 R:dr. Att ett belopp af 1,000 R:dr, eller ungefär detsamma som våra lägsta landstatstjenstemän, länsmännen, nu åtnjuta, skulle vara ens någorlunda skälig aflönning för den som, låt vara i en mindre besvärlig domsaga, förvaltar det viktiga domareembetet, bär ansvaret därför och dertill har en icke obetydlig uppbörd af statsmedel, lärers väl ingen kunna påstå. Jag vill dermed icke hafva sagt, att vikarier alldeles skulle saknas; men jag är förvissad om, att man skulle nödsakas uppsöka dem bland oerfarne, nyss från akademien komne ynglingar, hvilka för meriterna men till föga fromma för rättsskipningen skulle underkasta sig för någon kortare tid den ekonomiska uppoffring, som blefve förenad med ett sådant förordnande. Ensamt det här af vållade, ofta återkommande ombytet af vikarier skulle utan tvifvel inom få år framkalla anslagsfordringar, som icke kunde tillbakavisas.

För öfrigt torde häradshöfdingen i den ställning, hvori han efter förslaget skulle komma, redan enligt gällande författningar, Kongl. Cirku-lärbrevet den 13 Mars 1770 och Kongl. Brevet till Statskontoret den 12 November 1823 m. fl. (anmärkta i Backmans lagsamling, Delen I pag. 66.) vara berättigad att vid uppnådd 65 års ålder åtnjuta sin lön på indragningsstat.

Anvisande af medel till häradshöfdingarnes pensionerande måste således enligt min mening ingå såsom ett viktigt moment i den föreslagna regleringen; och då af rikets nuvarande häradshöfdingar 26 redan uppnått den ålder, då andra embetsmän äro berättigade att afgå med pension på indragningsstat, erfordras, om man efter gällande föreskrifter bestämmer pensionen för hvarje häradshöfding till 80 procent af den föreslagna lönen 4,500 R:dr, en summa af 93,600 R:dr blott för detta ändamål. Läger man härtill dels den förut uppgifna kostnaden för stämpelpappersuppbörden 48,792 R:dr, dels de föreslagna anslagen till de häradshöfdingar, som icke äro underkastade reglering, dels ränta på den summa som erfordras, såsom förhöjning i det begärda årsanslaget, för den tid nuvarande boställshafvare åtnjuta rätt till fardagsår, torde den summa regleringen årligen skulle kosta statsverket uppgå till minst 150,000 R:dr.

Frågar man nu, hvilka fördelar man genom denna utgift skulle bereda sig, blir svaret, att dessa hufvudsakligen skulle bestå deruti, att löneinkomsterna fördelats så, att de svagast aflönade häradshöfdingarne skulle få en väl behöflig förbättring i sina lönevilkor. Jag vill tillse, huruvida

icke detta mål skulle kunna vinnas på ett annat, för statsverket mindre betungande sätt. Men innan jag inlåter mig härpå, vill jag yttra mig öfver den ömtåliga frågan, huruvida det är rättvist eller billigt att med ett penndrag beröfva de nuvarande häradshöfdingarne en så stor del af deras hittills uppburna inkomster, som förslaget åsyftar, uppgående för några af dem till närmare hälften af deras nettobehållning. Det Kongl. förslaget besvarar denna fråga jakande, och grundar sig derpå, att de fleste nuvarande innehafvare af dessa tjenster i sina fullmakter fått inryckt ett vilkor derom, att de skulle vara underkastade framtida reglering af löneinkomsterna. Fullmakterna innehålla nemligen, att häradshöfdingarne skulle ega åtnjuta de med tjensten förenade löneförmåner, "intill dess desamma i anledning af väckt fråga om förändrad löneroglering för domare kunna varda annorlunda bestämda". Rörande tillkomsten af detta vilkor, läser förhållandet vara sådant, att år 1840, sedan uppmärksamheten blifvit fästad dels på de förmenta olägenheterna af sportelsystemet, dels derpå att häradshöfdingarnes löner vore ojemna och deras göromål i många domsagor öfverstigande en mans krafter, Kongl. Maj:t anbefallt dåvarande justitie-statsministern att efter vederbörandes hörande inkomma med förslag till sportlernas afskaffande, förändring af domsagornas territorium och löneroglering för häradshöfdingarne samt att i de fullmakter, som under tiden kunde utfärdas, intaga ett vilkor i ofvan antydda syftning. I följd af denna nådiga befallning infordrades uppgifter och förslag från hofrätterna och andra auktoriteten; hvarefter domsagornas reglering så väl till området som till häradshöfdingarnes löner skedde länsvis och fullbordades först långt fram på 1850-talet. Af Kongl. Maj:ts nådiga bref rörande regleringen inom två län, Skaraborgs och Christianstads, har jag förskaffat mig afskrifter, hvilka bifogas. Icke få af ännu lefvande häradshöfdingar, som utnämndes på 1840-talet, hafva i följd häraf fått sina löneförmåner genom den sedermera verkställda regleringen bestämda och delvis minskade. Är icke vilkoret i deras fullmakter dermed uppfyllt, eller skola de vara underkastade ytterligare löneroglering och minskning?

Men hvad betydelse man än juridice kan gifva åt ofvannämnda, i alla efter år 1840 utfärdade häradshöfdingefullmakter införda strof om löneroglering, visst är att sedan sådan, på sätt jag ofvan relaterat, nyligen öfvergått hela rikets häradshöfdingar, den åsigt bland dem allmänt gjort sig gällande och torde icke saknat goda skäl för sig, att denna strof innefattar skyldighet för häradshöfdingarne att underkasta sig förändringar i expeditionstaxan, sådana jemkningar i inkomsterna, som förändras af en förändrad lagstiftning, sportlernes förvandling till fasta löner till ungefärligen oförändradt belopp, och ingenting annat. Är förhållandet sådant, torde billigheten, att icke säga rättvisan, fordra, att de icke plötsligt och under en tid, då lefnadskostnaden stigit

till en förut ej anad höjd, se sig beröfvade en väsendtlig del af de inkomster, som en gång blifvit dem anvisade, och på hvars bibehållande under sin tjenstetid de med skäl kunnat grunda sina ekonomiska beräkningar, hvilkas lika hastiga som oförberedda kullstörtande måhända kan medföra mångens ruin.

I Danmark har man också vid der genomförda löneregleringar respekterat dåvarande tjensteinnehafvares rätt att under sin tjenstetid få behålla de förut dem tillkommande inkomster. Lagarne af den 19 Februari 1861 och den 1 Juli 1870 innehålla hvar för sig i 1 § alldeles oförtydligt denna grundsats, hvilken i nämnda vårt grannland är så starkt rotfästad, att, fastän ett förslag om reglering af presterskapets löner sedan flera år tillbaka varit under utarbetning, man likväl icke ens ansett sig kunna för de prester, som under tiden utnämnas, föreskrifva att de skulle uderkasta sig någon förändring i de löneförmåner, som hittills varit med deras respektive tjenester förenade.

Må man icke såsom prejudikat för den af Kongl. Maj:t föreslagna anordning åberopa förhållandet med biskoparne och landshöfdingarne, af hvilka några, sedan de tillträdt sina tjänster, fått afstå en del af sina inkomster till förmån för sämre lottade embetsbröder. I fråga om desse embetsmän voro nemligen redan förut formliga beslut fattade, att en jemkning i lönerna skulle ske, fastän sättet derfor först senare bestämdes. Samma är förhållandet med lönerna vid den indelta armén, hvilka nu äfven äro i fråga att omregleras.

I afseende på nuvarande häradshöfdingars rätt till fardagsår å deras boställen, synes mig denna rätt icke vara tillbörligen tillgodosedd genom den Kongl. propositionen, som, under förutsättning att den nya löneregleringen tager sin början den 1 Januari 1875, föreslår att afkastningen af boställena skulle nuvarande innehafvare tillkomma endast för ett år, eller till den 14 Mars 1876. Efter min mening äro under nämnda förutsättning häradshöfdingarne lagligen berättigade att behålla boställena eller afkastningen deraf ytterligare ett år, eller till den 14 Mars 1877. Till stöd för denna uppfattning får jag endast åberopa hvad Herr Chefen för Landtöfsvävs-departementet rörande armébefälets boställen yttrat i sitt anförande till statsråds-protokollet den 9 i denna månad, pag. 6 och 7 i Bilagan N:o 3 i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om statsverkets tillstånd och behof, der det klart ådagalägges, att beträffande dessa boställen, innehafvarne deraf ega rätt till två fardagsår, från det den föreslagna löneregleringen skulle träda i verket, hvarefter det heter:

”Då fardagsårens afkastning utgör en löntagaren tillförsäkrad ersättning för redan fullgjord tjenst, så har han, enligt mitt förmenande, en fullständig civilrättslig befogenhet att under denna tid förblifva i besittning af bostället.”

Kongl. Maj:t har ock i nåder godkänt denna uppfattning och i öfverensstämmelse dermed af Riksdagen begärt anslag till ersättning för afkastningen af armébefällets boställen under två år.

Då häradshöfdingarne enligt de särskilda regleringsförslagen befinna sig i precisst samma predikament som armébefålet, torde de anförda grunderna äfven på dem ega sin fulla tillämpning.

Sedan jag nu i korthet anført de hufvudsakliga skäl, som hindra mig att antaga den Kongl. propositionen, tillåter jag mig att redogöra för det sätt, hvarpå saken efter min uppfattning skulle kunna ordnas utan väsendtlig försämring af nuvarande häradshöfdingars ställning och utan öfriga med antagande af Kongl. Maj:ts proposition förenade olägenheter samt till minskad utgift för statsverket.

Af hvad jag här ofvan yttrat rörande svårigheten, att icke säga omöjligheten, af att under våra förhållanden upphäfva sportelsystemet får icke dragas den slutsats, att jag godkänner det sätt, hvarpå detta system nu är hos oss tillämpadt. Skall dess uppgift vara att gifva domaren aflöning något så när i förhållande till hans göromål, så måste man bortskära de utväxter derpå, som bestå deruti att lösen för vissa expeditioner utgå i form af provisioner, som icke stå i något förhållande till det nedlagda arbetet. Jag menar lösen för fastebref och bouppteckningar, hvilken lösen efter min mening borde bestämmas till fixa belopp, 1 R:dr för fastebref och 50 öre för bouppteckning. Hvad särskildt det förra af detta slags expeditioner beträffar, kan en förändring af gällande stadgande rörande lösen för dem särskildt påkallas af den på dagordningeu stående frågan om ny lagstiftning rörande lagfart. Förslag har nemligen varit väckt att fastebrefven skulle upphöra, men just för den väsendtliga del af domarens inkomster, lösen för desamma utgör, kan denna förändring icke genomföras, utan att statsmakterna äro betänkta på att gifva surrogat för denna inkomstkälla. Om, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, stämpelpappersafgiften höjes för köpebref och andra handlingar, hvarpå fastebref hittills följt, samt för bouppteckningar med belopp motsvarande nu deraf utgående lösen, så uppstod derigenom för statsverket en tillgång, hvarmed häradshöfdingarne kunde ersättas för denna inkomst, efter medeltalet deraf under de sista 10 eller 12 åren. Enligt den vid komiterades betänkande fogade tabellen N:o 1 utgör för hela riket medeltalet för de tolf sistförflutna åren aflösen för fastebref 146,808 R:dr och för bouppteckningar 61,989 R:dr, tillsammans 208,797 R:dr; och ehuru jag är öfvertygad att den summa, som i verkligheten kommer statsverket till godo, icke obetydligt skall öfverstiga nämnda belopp och än ytterligare stiga, i mån af jordegendomens och allmänna välmågans ökande, vill jag dock beräkna den

den endast till 208,000 R:dr. Härmed skulle då bestridas ersättning till häradshöfdingarne för mistad lösen, sedan man frånräknat hvad de i lösen för sådane handlingar hädanefter kunna påräkna, eller, enligt den vid reservationerna fogade bilagan Litt. A., för fastebref 17,364 R:dr och för bouppteckningar 10,495 R:dr, tillsammans 27,859 R:dr, så att, om fastebrefven bibehållas, i rund summa 180 000 R:dr och i motsatt fall 198,000 R:dr skulle för denna anordning behöfva ställas till Kongl. Maj:ts disposition, utan att dock någon ökad afgift för statsverket derigenom uppkommer.

I allt öfrigt synes mig den nuvarande lösen böra bibehållas oförändrad.

Beträffande nu regleringen af löneinkomsterna emellan häradshöfdingarne inbördes, så, ehuru jag på ofvan angifna grunder måste motsätta mig en sådan rubbning i bestående förhållanden, som det Kongl. förslaget innebär, erkänner jag villigt att på ett eller annat ställe jemkning i häradshöfdingens aflöning kan hafva skäl för sig, likasom jag förordar att boställena skola till statsverket indragas. Jag vill blott att detta icke skall ske till förfång för nuvarande häradshöfdingar. En på en gång för hela riket skeende reglering har ock det emot sig, att, till följd af de många särskilda faktorer som vålla vexlingar i flera på domarens göromål och inkomster verkande förhållanden, en sådan reglering efter några år skall finnas i behof att undergå betydliga rubbningar. Lämpligast synes det mig derföre vara att, såsom man förfarit i Danmark, vid hvarje inträffande domsageledighet beloppet af den lön, som bör den blifvande domaren utöfver sportlerna tillkomma såsom ersättning för hans lönlösa bestyr, bestämmas för hans tjenstetid. Man är då lättast i tillfälle att med ledning af erfarenheten för den närmast förflutna tiden bedöma beskaffenheten och mängden af göromålen samt de med embetets förvaltning förenade kostnader.

Återstår att tillse huru man skall bereda de svagast aflönade häradshöfdingarne den löneförbättring, de så väl behöfva. Efter hvad jag ofvan visat skulle detta mål, enligt det Kongl. förslaget, vinnas genom en årlig statsutgift af minst 160,000 R:dr. Vida enklare och med mindre kostnad förenadt synes mig då vara att ställa till Kongl. Maj:ts förfogande den summa som för ändamålet erfordras, och hvilken, efter den af Revisionssekreteraren Östergren gjorda uträkning, skulle utgöra endast 80,354 R:dr, hvartill dock kommer kostnaden för uppbörden af ökad stämpelpappersafgift, enligt mitt förslag med 19,530 R:dr. Statsverkets utgift skulle då uppgå i rundt tal till 100,000 R:dr. Vill man förekomma att denna summa tynger på budgeten, kan sådant ske genom ett par mindre förändringar i Kongl. förordningen angående stämpladt papper, nemligen dels att man borttager den medgifna befrielsen för enskild part att erlägga stämpelpappersafgift för expedition i brottmål, för

hvilken befrielse, enligt min mening giltigt skäl saknas, dels att denna afgift för alla domboks- och protokollsutdrag, som vid underdomstolarne lösas, höjes från 25 till 50 öre för hvarje ark. Härigenom uppstode en tillgång, hvilken, jag är viss derpå, skulle vida öfverstiga statens utgift. Och för de de rättssökande skulle denna förhöjning i afgift blifva knappt känbar, särdeles om man tager i betraktande penningvärdets sjunkande sedan 1855, då den nu gällande expeditionstaxan utfärdades.

Slutligen anser jag att de häradshöfvingar, hvilkas löner äro otillräckliga, kunna hafva i lika om ej högre grad än andra embets- och tjenstemän för hvilka sådant blifvit föreslaget anspråk att, redan under detta år, erhålla någon förbättring i sina inkomster genom så kalladt dyrtidstillägg.

På grund af hvad jag sålunda anfört får jag vördsamt föreslå att Riksdagen ville, med afslag å Kongl. Maj:ts nådiga proposition

dels i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla att reglering af häradshöfvingarnes löner måtte ske i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af mig ofvan angifna grunder samt för sådant ändamål anvisa ett reservationsanslag af tillsammans 278,554 Riksdaler;

dels besluta den förändring i förordningen angående stämpelpappersafgiften, att denna afgift höjes för fastebref, eller, om de komma att upphöra, för köpe-, bytes- och gåfvobref, samt för bouppteckningar med belopp motsvarande den nu för sådane handlingar bestämda lösen, så ock för sådane domboks- och protokollsutdrag vid underätterna, som äro belagde med lösen, från 25 öre till 50 öre för hvarje ark, äfvensom att den nu stadgade frihet från stämplat papper för expeditioner i brottmål, der lösen för dem utgår, skall upphöra;

dels ock till Kongl. Maj:ts förfogade ställa ytterligare ett reservations anslag af 80,554 R:dr att användas såsom dyrtidstillägg för 1874 till de svagast aflönade häradshöfvingarne.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 29 Januari 1874.

Eug. Clairfelt.